

Dood gaan we allemaal, daar kunnen we ons maar beter bij neerleggen. Wil ik na mijn dood begraven of gecremeerd worden? Een ongemakkelijke vraag waar je misschien al eens over nadacht. Daar komt nu nog een derde mogelijkheid bij: humusatie of het composteren van het lichaam na de dood. Misschien, want momenteel kun je in België niet anders dan kiezen voor crematie of begraving. Beide mogelijkheden zijn erg vervuילend en duur, daarom wil de Waalse Stichting Metamorfose humusatie legaliseren.

Leven na de dood via compostering

Humusatie als alternatief voor crematie of begraving

Het begrafenisritueel bij humusatie: de overledene wordt in een lijkwade op een herbruikbare draagberrie gelegd.

Het idee ontstond eind jaren zeventig bij Francis Busigny, oprichter van de Stichting Metamorfose. Hij composteerde het lichaam van één van zijn kippen en merkte hoe vlug het omgezet werd in humus. Eind 2013 besloot Busigny om dit concept aan te passen zodat het aanvaard zou worden als echte milieuvriendelijke mogelijkheid om een menselijk lichaam na de dood een laatste rustplaats te geven.

Levend monument voor één jaar

Vanaf het moment van overlijden tot de lijkwagen met het lichaam vertrekt, kan alles verlopen zoals bij een klassieke begrafenisplechtigheid. Dan wordt het lichaam van de overledene in een eenvoudige, biologisch afbreekbare lijkwade gewikkeld en op een herbruikbare draagberrie naar de Metamorfosetuin gedragen. Die afgesloten en bewaakte plaats vervangt het kerkhof. Het lichaam wordt op een 30 cm hoog bed van snoei- sel gelegd en na het afscheid van de nabestaanden bedekt met twee kubieke meter van hetzelfde mengsel. Daarbovenop komt nog een laag dode bladeren en stro

Woodvale's conventional cemetery conversion in Brighton-Hove in het Verenigd Koninkrijk, een natuurbegraafplaats in wording.

Met bloemen uit de omgeving wordt afscheid genomen.

om het geheel warm, vochtig en goed verlucht te houden. De nabestaanden kunnen bij dit 'levend monument' een houten of stenen gedenkteken plaatsen. Het hele proces

van humusatie wordt begeleid door humusatoren, mensen die voor deze taak werden opgeleid.

Dodenbos

Het duurt ongeveer één jaar voor het lichaam volledig afgebroken is en omgezet in 1,5 kubieke meter vruchtbare teelaarde. Na de eerste drie maanden halen de humusatoren alle niet-biologisch afbreekbare materialen, zoals prothesen, weg. De overgebleven beenderen worden vermalen en vermengd met klei om het 'levend monument' te reconstrueren. Na nog eens ongeveer negen maanden is het humusatieproces compleet. Met een deel van

de humus kunnen de nabestaanden een boom planten in het Dodenbos, een ander deel van de Metamorfosetuin, of op een andere plaats, gekozen door de familie. Het grootste deel van de humus kan gebruikt worden om →

Voorbeelden in Vlaanderen en het buitenland

Vlaanderen heeft een aantal begraafplaatsen die natuurlijk begraven benaderen. Onder meer in Sint-Niklaas, Antwerpen, Wevelgem, Roeselare, Beveren, Beringen en Lommel. Al kun je daar enkel asurnen begraven. Dankzij een recente wijziging van het decreet lijkbezorging en begraafplaatsen is het verstrooien of begraven van as ook buiten de gemeentelijke begraafplaatsen toegelaten.

De natuurbegraafplaats Rekem maakt deel uit van het Nationaal Park Hoge Kempen dat beheerd wordt door het beheer Agentschap Natuur & Bos. Sinds kort zijn biologisch afbreekbare urnen er toegelaten.

In Nederland maakten ze in 2013 een inventaris op waaruit bleek dat 14 van de in totaal 4 300 begraafplaatsen van Nederland zich natuurbegraafplaats noemen. De meest recente liggen inderdaad allemaal in een natuurgebied.

Andere sluiten aan bij een traditionele begraafplaats.

In het Verenigd Koninkrijk werd in 1991 The Natural Death Centre opgericht. In 1994 ontstond hieruit The Association of Natural Burial Grounds (ANBG) die momenteel 270 natuurbegraafplaatsen – meestal in privé-beheer – telt. De vereniging heeft afspraken met de overheid rond richtlijnen, gedragscode, best practices en klachtenbehandeling gebundeld in een handboek.

Duitsland telt 128 Naturfriedhöfe. De meeste zijn kleine bossen (begraveniswouden) maar ook weiden komen in aanmerking. In het bos wordt de as van de overledenen met of zonder urne toegevoegd aan de wortels van een boom. Grafzerken zijn niet toegelaten. Wel een persoonlijk klein houten herinneringsbord aan de boom of een gemeenschappelijk naambord bij de ingang.

De Verenigde Staten kennen 93 geregistreerde green burial cemeteries and memorial woodlands. Voor een begravenis mogen enkel natuurlijke grondstoffen gebruikt worden.

Het lichaam wordt op een compostbed gelegd en met compost bekleed. Zo kan het dankzij het werk van micro-organismen vlug zelf compost worden. De begrafenis gebeurt met een eenvoudig merkteken in een weide of een bos.

akkerland of de grond van oude bedrijfsterreinen te herstellen en te verjongen.

200 liter brandstof voor crematie

Een lichaam begraven of verbranden zorgt voor erg veel milieuvervuiling. Om een lichaam te cremen is 200 liter stookolie nodig. De schadelijke stoffen die vrijkomen zijn talrijk: zware metalen, dioxines en de luchtvervuilers die voor de klimaatopwarming zorgen zoals koolstofdioxide (CO_2), stikstofoxiden (NO) en zwaveldioxide (SO_2). De as die overblijft na crematie kan in sommige gemeenten wel in een biologisch afbreekbare urne en met een jong boompje geplant worden op een 'groene begraafplaats'. Maar ook de as zelf is vervuילend en belastend voor de bodem en werkt niet als compost zoals vaak gedacht wordt.

Bij een klassieke teraardebestelling wordt het lichaam begraven op ongeveer een meter diepte waar geen aerobe micro-organismen leven. Er ontstaat een productie van cadaverine en putrescine. Deze organische verbindingen zijn giftig en vervuilen het grondwater in de buurt van kerkhoven.

Natuurlijk begraven

Op dit moment zijn er wel al mogelijkheden om een begraafing of crematie 'groener' te maken. Metalen prothesen en tandvullingen kunnen verwijderd worden. In Wallonië is een kist verplicht maar in Vlaanderen kan je ervoor kiezen om in een lijkwade begraven of gecremeerd te worden. De overledene heeft best kledij uit natuurlijke materialen aan en draagt geen juwelen of schoenen.

Sommige Vlaamse steden en gemeenten hebben 'groene' begraafplaatsen, waar de graven, de strooiweide en het columbarium omgeven zijn door bomen en een meer natuurlijke omgeving. Dat is mooi, maar onder de grond gebeurt ook daar een enorme vervuiling van onder andere het grondwater.

Terugkeren naar de aarde

Dankzij het humusatieproces kan de overledene echt terugkeren naar de aarde. De grond waarin de humus verwerkt wordt, herleeft door de micro-organismen die erin leven. Zo kan je dus echt 'leven geven na de dood'. De lichamen die elk jaar begraven of verbrand worden zouden de aarde kunnen doen herleven in plaats van ze te vervuilen. Het humusatieproces zorgt er immers ook voor dat medicijnresten, zware metalen en pesticiden die zich meer en meer opstapelen in onze lichamen, afgebroken worden. Humusatie heeft dus een dubbel voordeel: het is niet vervuילend én het levert vruchtbare, levende aarde op.

Petitie voor wetwijziging

De Stichting Metamorfose is gestart met een petitie om humusatie te legaliseren en verzamelde al meer dan 11 000 handtekeningen. Je kunt de lokale overheid ook laten weten dat je graag de mogelijkheid zou hebben om te kiezen voor humusatie in je gemeente. Dat kan per brief en/of met het ondertekenen van een akte van laatste wilsbeschikking. Alle info en de petitie vind je terug op www.humusatie.be.

Anaïs De Kocker

Foto's © Hugo Van Dienderen

dk